

Musical: Moziban. Villamoson. Nyeregben.

Pozsonyban merre?

A langenauai nyergében előrebajol s szól: Márki uram... Szomszédja, törékeny kis francia, bárom napon át kacagott, fecsegett eleinte. De most már kába egészen. Akár a gyerek, ha aludni szeretne. Finom fehércsipkegallérját belepte a por; de nem veszi észre. Bársonynyergében lassan hervadozik.
(R. M. Rilke: Rilke Kristóf Kornétás szerelmének és balálának legendája – Rónay György ford.)

Harmincöt múltam, kötél-táncos vagyok. Ha kifeszítenék hét zsinogot a városban, minden utam látható lenne, és eltüntetne minden nyomot.

Egyszerű zsinór is elég lenne, mivel csak aprókat lépkedek, így a térképeim mindig csak egyenesek, vagyis: kétdimenziós szakaszokká. Nem úgy, mint az a sakkjátékos, aki életének egy fontos pillanatában úgy döntött, berajolja a térképbe saját városának élet-út-vonalat változásait – mozgásokat, mint lépéseket a sakkasztáblán, életét, mint egy sakkjátszmát... Ez a sakkjátékos rosszul végezte... Mintha ez a kor nem igazán kedvezne a gyalogosoknak...

Emlékszem, amikor egyszer a pápa jött ide látogatóba. Volt akkor egy barátom, aki az érkezés előtt egy nappal elment abba a templomba, ahol másnap a pápa misét mondott, mert tudta, hogy később már nem fog tudni bejutni a tömegetől. Fél napon át lépkedett araszolva szisztematikusan és becsülettel az üres templomban, ami ebben az esetben azt jelentette, hogy egyik lábát szorosan a másik elé rakta, hogy biztos lehessen benne, hogy az ő és a pápa lábnyomai találkoznak majd, hogy a lábukkal érintkezni fognak, mint „ellenlábások”, s lehet, hogy a lábuk paszszolni is fog egymáshoz.

Mások nyomaiban járni viszont nagyon kimerítő. A templomban a pápa ráadásul elájult, így a mise nem is lett befejezve.

Én nagyon vigyázok arra, hogy a fonalak, amelyeken mozgok, csak az enyémek legyenek. Így nagyon gyorsan haladhatok, ami azt jelenti, hogy télen nem fázom, mert a mozgás felmelegít.

Amikor még iskolába jártam, és szerelmes voltam a tanár úrba, akkor csak az ő vonalait mentén közlekedtem, mert végig reménykedtem, hogy az útjaink egyszer keresztezni fogják egymást. Az is nagyon kimerítő volt, mert a járás öncélúsága azt jelentette, hogy a város teljesen elveszett számomra.

Mikor a tanár úrral szeretkeztünk, a fonalaink tényleg keresztezték egymást, de soha nem sikerült semmilyen horgász- vagy tengerészcsomót kötni rájuk... csak olyan ideiglenes bűvészgubancot – ami erőnek tűnt ugyan, de ha picit meghúztad, némán és figyelmeztetés nélkül szétesett, és a gyerekek még az után is sokáig nevettek a trükkön, hogy kijöttek a cirkusból.

A szakításunk után a fonalaimat visszahúztam a tanár úr útjából és feltekertem, ezzel a város néhány kedves utcájáról örökre kénytelen voltam lemondani, mert az volt az érzésem, hogy ha véletlenül találkozunk, azt gondolja majd, miatta járok még mindig arra. Azóta vigyázok rá, hogy a városok utcáit soha ne kapcsoljam össze olyan férfiakkal, akik az ilyen utcákon járnak, és olyan lakásokkal, amelyekben velük szeretkezem.

Ez a cérnahajú férfit is érvényes – cérna, de nem selyem- vagy pamutcérna ez, inkább azt mondanám, olyan, amilyennel egy gombot varrsz fel a télikabátra. Az ilyen cérnák viszonylag hosszúak és fehérek, és mindegyik végén egy-egy csomó van, hogy se kioldani, se befűzni ne lehessen.

Ez a férfi mindig decemberben tűnik fel a városban, vagyis már november végén, aztán ott áll egész hónapban forralt borral a kezében a karácsonyi vásártéren. Csodálom őt, mert képes egyfolytában ott állni a téren mozdulatlanul, miközben engem egész életemben űz valami. Olykor hozzálépek, kigombolom a kabátját, tenyerem a mellére, a vállára vagy valahová az ádámcsutkájára helyezem... Így adom át neki az üzenetet.

Juj, felvillanyozol – remegi ilyenkor a férfi, és némi forralt bort lötytyint a cipőmre. Az összes érzékeny útvonalat fel tudom fedezni így a testemben, az agyában és a szívében, és ezért tűnik úgy neki, hogy az élet az millió fontos dolog, hogy a szerelem az millió ember, és a karácsonyi vásár az millió lehetőség. Nekem ugyan mozgás van a lábamban, a bokáimon szárnyak, a kezemben pedig sétatálcák, de ami az agyat és a szívet illeti, egyszerű szobabiciklista vagyok.

A fonalaim olykor a boltokon át is vezetnek – az ott található áruk alapján mindig meghatározom, hogy kábé az év melyik részében vagyunk éppen. Városunkban a boltok olyan színesek, hogy magamban galériáknak nevezem őket, és ami a dátumot illeti, olyan pontosak, hogy nem csak a jegyzetfüzetet helyettesítik, de az asztali- és a falinaptárt is. Most például biztosan március lehet, vagy április, mivel a bolt tele van húsvéti tojásokkal, és a csokoládényulak is évről évre egyre nagyobbak és nagyobbak. Látom, ahogy a félméteres, vagy akár egyméteres csokoládé szörnyszülemények piramisba rakva és fenyegetően emelkednek a bolt plafonjái. Ilyenkor lemerevedek, s csak bámulom a hatalmas szemeket és a fekete pupilláikat. Összekuporodom. Várom, mikor fognak támadni. Nyilván egyszerre fognak leugrani a pultokról és a polcokról, és aki nem vesz belőlük, azok kobakja nyúlharapással lesz ékesítve.

A nyulak mögött könyveket árulnak. Hallom az elárúsítónót bosszankodni, hogy manapság az emberek nem vásárolnak verseskönyveket, viszont mindenki a Mein Kampfot szeretné a Hitler nevű íróúrtól. Az elárúsítónó azt mondja, nem érti, miért, hogy ő kezébe vette azt a könyvet, át is lapozta, de semmi érdekeset nem talált benne, még szexet sem.

Olvastam egy tanulmányt arról, hogy az elárúsítónók az ünnepek alatt nagy nyomás nehezedik. Két hónappal karácsony előtt például nap mint nap ugyanazt a néhány karácsonyi éneket kell hallgatniuk, s amint ennek vége, már kénytelenek a perverzül hunyorgó nyulak és a túlnőtt tojások között matolni. És a tavasz közeledtével a rafinált üzletesek a vásárlókat ráadásul még kitárt ajtókkal és ablakokkal is igyekeznek becsábítani, így az elárúsítónók sokszor krónikus náthában szenvednek egészen nyárig:

„Istenem, hogy nekünk, nőknek mindig oda kell figyelniük. Én aludni is zokniban alszom. S a szabadban még nyáron sem ülhetek le a földre.”

„Tudod mit, nekem ebben az évben már háromszor volt hólyaghurutom.”

„Igen, nekem is. Már a kocsmái széket is túl hidegnek érzem.”

„Ez így van. Olyan szerencsétlenek vagyunk. Nem úgy, mint a férfiak, azok oda ülnek, ahová akarnak.”

„Bizony, nem kell félniük.”

„Mert nekik nincs hólyagjuk.”

„Nincs bizony.”

Egy ideig csak ülnek ott csendben, számolgatják a pénzt, majd az összeget beütik a kasszába.

„Te, de ha nincs hólyagjuk, akkor tulajdonképpen mijük van?”

„Hát prosztatájuk.”

„Jézusom, tényleg. Ez teljesen kiment a fejből!”

BEŇOVÁ Jana
„Még jó, hogy kórházban vagy”
Magyar Lettre
Internationale, 87

„Enter
Meglátjuk, mit talál ki a gitáros
Krisztián, László,
Hajnalka meg én
Versek”
Magyar Lettre
Internationale, 91

„Very soon – money
and love”
Magyar Lettre
Internationale, 93

Azon a szakaszon, ahol a fonalam keresztezi a boltot, mindig rájövök, hogy az élet tartogat még sok meglepetést számomra. És ez annak ellenére így van, hogy már harmincöt vagyok.

Harmincöt – ekkor talán már joga van az embernek a középkorú krízishez. Épp ezért vezet az egyik fonalam a városi mozikon át, és mindegyik fonalam súrolja a várfalat, ahol az utóbbi időben a legtöbbet tartózkodom: nézek csak lefelé a várdombról, élvezem, ahogy a lábaim alatt fekszik a város, és úgy érzem magam, mint egy hurrikán közepén – magamba szívom a magaslát nyugalmát, ami körül ott kavargó életem harmincöt évének örvénye.

Klarissza nővérem férje nem olyan rég elárulta, hogy öregkori krízisben szenved – állítólag hasonló tünetekkel jár, mint az én középkorú válságom: a mozitermek utáni vágy, hogy legszívesebben egész nap a moziban ülnél, függetlenül attól, mi történik a filmvászonon: ott ülsz a sötétben, senkit nem kell hallgatnod, senkinek nem kell mondanod semmit, senki nem bámul, és semmit nem vetíthetsz belül magadnak titokban, mert mindent elnyel a hatalmas vászon pergő történet. Persze olykor azt gondolom, hogy a mozi sem ugyanaz már, mint régen.

Például régen a moziban nem zabáltak, és nem csörgött folyton a mobiltelefon, mint annál a lánynál, aki éppen mellettem ül. Már tizenkettedszer szólal meg neki a telefon, és ő tizenkettedszer is felveszi, és tizenkettedszer is azt mondja: Moziban.

A múltkor villamossal utaztam, és mellettem egy fiú ült, akinek hasonló problémái voltak, mint annak a lánynak, folyton csörgött a telefonja, és ő minden alkalommal felvette és azt mondta: Villamoson.

A francba... mondja a lány a moziban, mikor a telefonja tizenharmadszor is megszólal – akkor kapsz ki... mondja neki a fiú, aki a lány másik oldalán ül, és fogja a kezét. De én nem akarom kikapcsolni! Emeli fel a hangját a lány. Érted? Nem akarom kikapcsolni!

És valóban, úgy tűnik, ő az – az a fiú, a villamosról. Ha majd kimennek a moziból, így fognak beszélgetni:

„Moziban.”
 „Villamoson.”
 „Moziban.”
 „Villamoson.”
 „Moziban.”
 „Villamoson.”

Látom Klarisszát nyargalni az éjszakai városon át az aranyszínű agara hátán, egyik kezében egy üveg megkezdett rozé, a másikban Bulgakov könyve, és a pozsonyi háztetőknél énekel: „én nem vagyok őzike, én nem vagyok őzike, én az elátkozott szűz vagyok.” Bámulom a huszárosan karcsú csipőjét, és nem tudok szabadulni a verstől:

Nyeregben, nyeregben, nyeregben, éjjel nappal, éjjel nappal, éjjel nappal.

Nyeregben, nyeregben, nyeregben.

Így vágatok egész éjszaka – hogy ketten ülünk egyazon széken. Én és a cérnahajú férfi. Letolja térdig magáról a vértet. És sisak lóg hátravetett fején.

Ha akkor szólalna meg a telefonom – felvenném, és azt mondanám: Nyeregben.

Városunkban az idő a gyalogos számára nagyon fontos. Főleg, ha különböző időpontban járja be ugyanazokat a helyeket. Útjaimat a város központjában folyton egy vidám elárúsító keresztezi, egy járókelő, aki a „Hova menjünk Pozsonyban”-t árulja: mászkál a városban, egy köteg újságot szorít magához, és azt kiabálja: Hova menjünk Po-zsony-ban, Wohin in Bra-ti-sla-va, Where to go in Bra-ti-sla-va... Mászkál a városban, megbotlik a koldusok kinyújtott lábaiban, és azt kántálja: friss a műsor, itt a márciusi műsor, itt a friss márciusi műsor.

Mikor éjjel után kijövök a moziból, és az óvárosban sétálok, látom a koldust – eddig a régi városháza melletti betonfalon üldögélt – ahogy feláll, s ezzel számára letelik a munkaidő: leporolja munkaruháját, és fűgén kilép az üres Prímási tér felé. A mankóival egyszer csak a szamba ritmusát kezdi ütögetni, és valamit énekel is közben. Kis időbe telik, amíg megértem a vidám nótá-

szövegét, s akkor megint képbe, ill. a mai pozsonyi musicalek kontextusába kerülök: friss a műsor, itt a friss márciusi műsor... .

A Prímási palota az egyik legkedvesebb épületem a városban. Mikor életemben először berúgtam, azt kiabáltam, hogy csak ahhoz a férfihez megyek feleségül, aki a Prímási palota tetejéről lehozza nekem a kardinális kalapját. Úgy hiszem, az „Ismerd meg városod” típusú kirándulások akkoriban egy egész életre nyomokat hagytak bennem.

Vágjam le a karom, hogy elhiggyed? – kérdi egy svéd filmben a férfi, akit otthagytott a felesége, mert a férfi megütötte őt.

Soha többé nem ütlek meg, esküszöm. Vágjam le a karom, hogy elhiggyed?

Ma éjszaka olyan érzésem volt, mintha az a cérnahajú férfi szeretkezés közben végig a zsebében tartotta volna a kezét. A földre dobott és összegyűrt nadrágja zsebében. Vagy hol. Hozzám sem ért, nem hogy megsimogatott volna. Ezért járkálok már reggeltől. Egy kínai közmondás szerint a problémákat járással meg lehet oldani. Gyerekként ezt egy kalácsba sütte találtam. Ezért megyek mindig tovább, és reménykedem, hogy valahol rá fogok találni azokra a kezekre.

Én adok neked kenyeret, te adsz nekem kalácsot – nevet a cérnahajú férfi.

Ahol a legnagyobb a szükség, ott közel a segítség – ezt Klarissza nővérem találta gyerekként a kalácsba sütte.

Azt kérdeik, mennyi ideig tartott, amíg rájöttem, hogy ha a férfinak cérna a haja, akkor a feje gombolyag? Gondolják, hogy ez könnyen kiolvasható a vágyból, amely rápillantva megvillan a macskaszemekben?

Én is ezt kérdelem tőletek, bárhölgyek, akik oly nagyvonalúan hígítjátok a ginemet, igazságos kocsmárosnék, akik összetévesztenek a saját gyerekemmel, pincérek, akik fölém hajolnak, és igyekeznek a szemembe nézni – mit kezdjek azzal az idővel, ami addig tart, amíg az a haj újra szét nem terül a testemen. Mit kezdjek a szabadidőmmel? Hm?

Menj kórházba. Kérdezd meg az orvosokat... feküdj be az ágyba... hajtsd a fejed a párnára... ott kapsz majd gyógyszereket... a fehér színű a legjobb... a fehér tabletták segítenek a legjobban.

És már nyitom is a kórház üvegajtáját, összeütöközöm Rilke nővérekével, aki épp egy felnőttnek való pizsamakabátba bújtatott kisgyereket cipel a karján. A fiú az egyetlen gyermek a férfiosztályon. Játék közben kiszúrta a szemét. Reszket a műtét utáni bódulattól, és azt ismételteti, hogy: Apu, félek. Apu, nagyon félek.

Néhány óra múlva ott állnak apuval a sorban – a cseppekre várnak.

Nem akarok cseppeket! A cseppektől kiég a szemem. Nem akarok cseppeket. Látni akarok.

A férfiak nevetnek a tiltakozáson, de a véleményével lényegében egyetértenek.

Ő a Szószóló. Gábiel arkangyal, lángoló ábrázattal és a karddal.

Mindenki menjen a francba! Kiabál a szőke Gábiel a doktornőre.

No de ilyet! – mondja a doktornő. Hogy képzeled ezt, hogy mindenki? Nem szégyelled magad? Hisz apukád is itt van veled!

Apa is menjen a francba! – azzal kitépi magát a doktornő karjai közül, és futni kezd a folyosón.

Néhány másodperc múlva elájul. Úgy néz ki, mint egy angyal, de amikor megszólal... .

Hát nem tudom, nem tudom, mihez kezdünk vele, Karamazov úr, mondja a doktornő mérgesen a szótlan apának, aki óvatosan felemeli a fiút a hideg linóleumról és ölbe veszi.

Iszonyú minden angyal – mondja Rilke nővére.

Amióta az egyik fonalam a kórházon keresztül vezet, be kell vallanom, hogy nagy érdeklődéssel figyelem Hohenlohe doktornő életét.

Klarissza azt mondja, van benne valami tragikus. Azt hiszem, ez attól van, hogy a férje slágerénekes... .

Tudod, aki folyton a szomszédról énekel – magyarázza Klarissza.

A szomszédról?

Mindig azt éneklí körbe-körbe, hogy a szerelem, az élet, és egyáltalán, minden so sad, so sad, so sad – szóval, szomszéd... Klarissza nevet, én pedig megfogom a kezét. Olykor az az érzésem, hogy én vagyok az idősebb. Illetve, valami ahhoz hasonló tehetetlenség fog el.

„Semmitől nem félni, mással meg nem foglalkozni, erről van szó.” Írta Hölderlin az anyjának címzett egyik levélben. Semmitől nem félni, mással meg nem foglalkozni, erről van szó. Írtam a cérnahajú férfinak a levélben.

Üres a fejem, üres a hasam, üres az ágyam – éneklő egy dalban Hohenlohe doktornő férje: *Muszáj ennem valamit, egész idő alatt olyan éhes vagyok, de nem tudom, hogyan bagyjam abba, valami édeset ennék, éjszakánként olyan ideges vagyok, de nem tudom, hogyan bagyjam abba, fel kéne emelnem a kagylót, és feltárcsázni valamilyen számot, valakit megkérni, de nem tudom, hogyan bagyjam abba...* A szlovák színész, aki a klipben játszik, és aki a hetvenes években Ausztráliába emigrált, azt mondta, azért ment el, mert imádja a zenét, és imádja az összes lemezt, kazettát és CD-t, ill. a minőségi apparatúrákat: az erős hangfalakat, a szuper erősítőt, magyarul: a jó cuccot és a jó hangzást. Most hetven éves, és minden CD, ami után vágyott, és a legjobb cucc, ami miatt emigrált, az övé lett. Ott ül a szobájában, megvan minden, a jó cucc meg a prima hangzás, és bőg a tehetetlenségtől.

Amikor negyven év után az ausztrál férfi Pozsonyba látogat, azt kérdi: Hol találkoztál Pozsonyban egy jó éttermet?

Sehol – válaszoljuk Klarisszával kórusban.

És akkor mit tesznek?

Főzünk magunknak.

Néha azt gondolom, hogy a cérnahajú férfi a szeretőm. Abból, ahogy elfelejti levágni a körmét az ujjain, s aztán kaparja vele a vállát, a karjait, a hátát. Abból, hogy néha nem akar szeretkezni velem, inkább csak úgy beszélget és nevet. Néha azt gondolom, hogy a cérnahajú férfi a szeretőm – de csak addig, amíg az egésztest össze nem rakom: a csípőjének mozgását, például.

Vágta, vágta, vágta, napon át, éjen át, napon át.

Vágta, vágta, vágta.

De csak ülök ebben a hülye kocsmában, és kapaszkodom a székbe. Gint iszom, és kínai sütit majszolok hozzá, amit borítékban hoznak ki, és papírdarabkák vannak belesütve valami üzenettel. Ülök az emberek közt, viselkedésemből viccelődöm, de minden működik – végül is, mint mindig, amikor valamit visszakézbe csinálok. Szórakoztatom az egész partit – egy rakás fontos embert. Klarissza is teljesen ki van akadva tőlem. Arcon csókolom és Makulátlannak nevezem. Egyszer csak nevetek, nem bírom abbahagyni – egyszer így fogok meghalni, gondolom. Holott belülről az arcomon a könnyeim csorognak. De már tudom, hogyan vezessem le – egyenesen a fülem mögött – a karjaimon és a csípőmön át, egészen a lábamig. A szint most úgy a bokáig érhet. A baj akkor kezdődik, amikor a könnyeszint már eléri a térdet. Mert akkor már nem tudom kontrollálni végére menet, illetve végéről visszajövet a tocsogást, s így azonnal gyanús lesz mindenkinek. Mi az, ami a lábaidban tocsog – kérdik majd –, nem a könnyeid azok véletlenül?

Harmincöt múltam, kötéláncos vagyok. Ha kifeszítenének hét zsinort a városban, minden utam látható lenne, és eltüntetne minden nyomot. A hetedik zsinor a tavon keresztül vezetne, néhány centiméterrel a sötét, éjszakai vízszint alatt.

Éjjelente a tó olyan, mint az olaj. Csúszkálók rajta, lábaim alatt elektromos rájak gyúlnak. Valaki hangosan felkínálja a segítségét:

Vágta, vágta, vágta, napon át, éjen át, napon át.

Vágta, vágta, vágta.

Vágta. A cérnahajú férfi már rég otthon van. Ablakának fénye a tó vízének felszínén tükröződik. Könnyen és magányosan vetem bele magam. Törött üvegcserepek kísérete nélkül.

GYÖRGY NORBERT FORDÍTÁSA

Nóra Ruzičková

*a szőnyeg elhasználdik
a PVC padlóborítás összezsugorodik
az üveg nem párasodik
a szobanövények maguktól öntöződnek
az ágybuzat nem követi a divatot
a női kalapok nagyon szenvednek
a férfikalapok gyakran átizzadnak
a cipő nyikorog
a kabátok fülei szakadnak
a gyaipjútermékeknek lágy vízre és szappankészítményekre van szükségük
a kikeményített febrnemű megtartja alakját
az „apróságok” sokat tesznek
a baj megöregedik
az testalak az évekkel megváltozik
a női elkíséri az illata
a krumpli megfeketedik
a snidling segíti az emésztést
a majonéz besűrűsödik
a krémes mártások odaégnak
a lé nem fut ki
a tej megsavanyodik
az állott sajt erősen büzlök
a lágy tészta a deszkára tapad
a fonott kalács megnő
a rizs úgy tűnik
a tésztaéknak megnő a térfogatuk
az egres kibírja
a gyümölcs barmatozik
a szilvák pótolják a barackot
a zsirok „füstölnek”
a zöltség színt vált
a C-vitamin elpusztul
egy kis pobár bor kellemes aromát varázsol
a hal nem hiányozhat
az ájtáró felfrissít
a süti leleplez
a gyümölcsnek egyértelmű feladata van
a kávé készül
a banánok nem bírják az alacsony hőmérsékletet
a petrezselyem elszívja a répa nedvességét
a vadhús finomabb lesz
a könnyű nejlonköpeny nem számít
a munkaruba megfelel a követelményeknek
a dísz tárgyak megnehezítik a takarítást
a költségvetés segít
a házasság létrejön
a házasság létrejön*

• • •
*ha a folt megszárad, nehéz tisztítani
a szőnyeg megsérül, ha az ajtó kidörzsöli
a szűnyog nagyon kellemetlen bogár
a kád sima, könnyen megcsúszhatunk benne
az ujjlenyomat száradás után biztonsággal eltűnik
a bordozható világítótestek nagyon praktikusak
a csipke mosása nagyon kényes dolog
a kiegészítők minden öltözék fontos részei
a komorság összegegyeztetetetlen azzal, amiről beszélünk*

GYÖRGY NORBERT FORDÍTÁSA